

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 231

Parasjat Besjalach

13 Sjevat 5768
18/19 januari 2008

*Parasjat Besjalach — Sjabbat Sjira (Sjemot 13:17-17:16)
Maandagavond 21 januari en dinsdag 22 januari is het Toe Besjevat*

Overzicht

Par' o stuurt ten slotte de *Bné Jisraël* Egypte uit. Hasjem leidt hen in de richting van Erets Jisraël, met een wolk bij dag en een vuurzuil bij nacht, langs een omweg, om een oorlog met de Filistijnen te vermijden. Par' o betreurt het verlies van al zijn slaven en jaagt achter de Joden aan met zijn leger. De Joden zijn enorm bang wanneer de Egyptenaren naderen, maar Hasjem beschermt hen. Mosjé heft zijn staf op en Hasjem splijt de zee, waardoor de Joden in staat gesteld worden veilig over de droge zeebedding te ontkomen. Par' o, wiens hart door Hasjem verstijfd is, krijgt opdracht om er met zijn leger achteraan te gaan, waarop de wateren van de zee zich over de Egyptenaren sluiten, die in de zee verdrinken. Mosjé en Miriam leiden de mannen, respectievelijk de vrouwen in dankliederen. Na drie dagreizen bereiken de Israëlieten Mara, waar de waterbronnen bitter blijken te zijn. Het volk klaagt. Mosjé doet op aanwijzing van Hasjem een wonder en het water wordt drinkbaar. In Mara krijgen zij een aantal mitswot. Het volk klaagt tegen Mosjé en Aharon dat het voedsel in Egypte beter was. Hasjem zorgt voor vlees in de vorm van kwartels en laat het manna regenen, een soort wonderbrood dat iedere dag uit de hemel neerdaalt, behalve op Sjabbat. Daarom valt er op vrijdag een dubbele portie om ook in de behoefte van Sjabbat te voorzien. Niemand kan meer dan zijn dagelijkse portie inzamelen, behalve op vrijdag, wanneer men een dubbele portie kan inzamelen, zodat de Joden op Sjabbat kunnen rusten. Een beetje manna wordt bewaard als aandenken voor toekomstige generaties. Wanneer de Joden opnieuw klagen over gebrek aan water, produceert Mosjé op wonderbaarlijke wijze water uit een rots. Dan vallen de Amalekieten aan. Jehosjoea leidt de Joden in de strijd, terwijl Mosjé bidt voor hun welzijn.

Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel

©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.

Inzicht in de parasja

Dezelfde namen

Door Jitschak Meir Kagan

Hoe is het mogelijk dat na 210 jaar van slavernij in een vreemde omgeving, de Joden Egypte verlieten als Reoeveen, Sjimón en Levi en niet als Ramses of Potifar?

Het geheim ligt in de manier waarop zij de eerste keer Egypte binnenkwamen: „Dit zijn de namen van de Israëlieten die naar Egypte kwamen... Reoeveen, Sjimón, Levi, enz...”¹

Wanneer Joden Egypte binnentrekken, een land met een totaal andere manier van leven en een volkomen andere levensbeschouwing, die het tegenovergestelde is van de onze, dan is het van vitaal belang om zeker te stellen dat de kinderen niet zullen vergeten wie zij zijn en wie hun ouders waren. Zij moeten altijd weten en zich altijd herinneren dat zij de Kinderen van Israël zijn, Joodse kinderen, nakomelingen van Avraham. Jitschak en Ja'akov, van Sara, Rivka, Rachel en Lea.² Zij moeten hun Joodse namen met trots blijven vasthouden; hun dagelijks gedrag moet hen onmiddellijk identificeren als Joodse kinderen, als een Reoeveen, een Sjimón, een Levi en een Jehoeda.

Een dergelijke trots kan alleen worden ingegeven door een diepgewortelde Joodse opvoeding, die de kinderen doordrenkt met een sterk genoeg karakter om apart, uniek te blijven, om een volk te blijven dat zich onderscheidt, ondanks de ontberingen van de Egyptische ballingschap. Een dergelijke opvoeding bouwt een innerlijke kracht op en verzekert dat wij Egypte zullen verlaten met al onze kinderen intact, met onze zonen en dochters als trotse, overtuigde en volledige Joden.

De eeuwige Tora verkondigt een altijd relevante boodschap voor alle tijden en voor alle landen – een boodschap van bijzondere pertinentie en belang in onze dagen en in dit land: De overleving van het Joodse volk, de eenheid van het Joodse huis en de garantie dat onze kinderen trotse en bewuste Joden zullen blijven, is volledig afhankelijk van een degelijke Tora-waarachtige opvoeding zonder compromis en zonder verwatering.³

1. Sjemot 1:1 e.v.

2. Het woord 'Israël' in het Hebreeuws is een acrostichon voor de aartsvaders en-moeders: **JiSRAeL** = **Ji**tshak & **Ja'**akov, **Sa**ra, **Ri**vka & **Ra**chel, **Av**raham, **Lea**.

3. Gebaseerd op Likoutei Sichos, Vol. VI, p. 243.

Traditie!

Door Yossy Goldman

Hoe belangrijk is traditie in Jodendom? Ik heb het niet alleen maar over de Fiddler on the Roof – ik bedoel voor mij, voor jou en voor al die anderen van ons. Hoe sterk is de noodzaak van traditie in de spirituele bewustzijn van Joden vandaag de dag?

Ondanks de inspanningen van secularisatie zou ik willen suggereren dat er diep binnenin ons nog een behoefte bestaat om ons verbonden te voelen met onze wortels, ons erfgoed en ons gevoel om te behoren tot het Joodse volk.

Maar voor een groot aantal mensen blijkt traditie alleen niet genoeg te zijn. En dat geldt niet alleen voor de opstandigen onder ons, die hun traditie hebben weggegooid, maar ook voor vele gewone, denkende mensen, die denken dat iets doen, alleen maar omdat „het zo altijd gedaan werd” geen voldoende reden is.

Wat zou het, als mijn grootvader het deed? Mijn grootvader reed in een paard en wagen! Moet ik mijn auto wegdoen en inruilen voor een paard en wagen, alleen omdat opa dat deed? En als mijn grootmoeder nooit een universitair diploma haalde, betekent dat soms dat ik dat dan ook niet moet doen? Dus alleen omdat mijn grootouders bepaalde Joodse tradities handhaafden, zou ik dat ook moeten? Misschien zijn die tradities net zo obsoleet als de paard en wagen?

Er zijn vele Joden die zo denken, en die niet overtuigd kunnen worden om zich Joods te gedragen alleen omdat hun grootouders dat deden.

We moeten hen vertellen *waarom* hun grootouders dat deden. Ze moeten begrijpen dat de traditie van hun grootouders niet gehouden werd alleen maar voor de traditie, maar dat er hele goede redenen waren waarom hun voorouders die tradities volgden. En dat diezelfde redenen en gedachten nog steeds vandaag gelden.

Te veel jonge mensen schuiven de traditie van zich af omdat een of andere *cheder*- of andere leraar hun vragen niet serieus nam. Hen werd met een handgebaar het zwijgen opgelegd of met het klassieke: „Wanneer je ouder bent, zul je het wel begrijpen,” of het beruchte klassieke antwoord: „Doe wat je verteld is.”

Er zijn antwoorden. Er waren altijd antwoorden. Het kan zijn dat we geen logische verklaringen hebben voor tsunami's en andere *tsores*, maar al onze tradities hebben een begrijpelijke basis en zijn verklaarbaar. Wanneer we naar antwoorden zoeken, vinden we die in overvloed, met inbegrip van lagen en lagen diepere betekenis, van de eenvoudige tot de symbolische tot de filosofische en zelfs mystieke betekenis.

In de parasja van deze week komen we het Lied van de Zee tegen, gezongen door Mosjé en het Joodse volk na de splitsing van de zee en hun wonderbaarlijke redding van de Egyptische legers. In de openingsregels vinden we het vers¹: „Dit is mijn G-d, en ik wil Hem verheerlijken; de G-d van mijn vaders, en ik wil Hem verheffen.”

De volgorde is significant. Eerst komt 'mijn G-d' en pas daarna 'de G-d van mijn vaders'. In de *amida*, het stille gebed dat het hoogtepunt is van onze dagelijkse gebeden, beginnen we de Almachtige aan te spreken met 'Onze G-d en de G-d van onze vaders... Avraham, Jitschak en Jaäkov.' Ook hier komt 'onze G-d' eerst. Dus het is duidelijk dat hoewel de 'G-d van onze vaders' – i.e. 'traditie' – zeer beslist een heel belangrijke rol speelt in het Jodendom, er toch een onmisbare vereiste is dat we G-d tot onze persoonlijke G-d moeten maken. Iedere Jood moet een persoonlijke relatie met G-d ontwikkelen. We moeten de redenen en de betekenis van onze tradities begrijpen, opdat zij niet als lege rituelen beschouwd zullen worden, die door de volgende generatie op de schroothoop gegooid zullen worden.

Authentiek Jodendom is nooit gevlucht voor vragen. Vragen werden altijd aangemoedigd en vormden een deel van onze academische erfenis. Ieder blad van de Talmoed is gevuld met vragen – en antwoorden. Je hoeft niet te wachten tot de Sederavond van Pesach om een vraag te mogen stellen.

Wanneer we denken, vragen en antwoorden vinden voor ons geloof, dan komt de traditie van onze grootouders weer tot leven en dan begrijpen we ten volle waarom wij ze tot onze traditie moeten maken. Wanneer een traditie eenmaal de onze is geworden, dan zal het feit dat deze zelfde *minhag* ononderbroken in stand gehouden werd door onze voorouders door alle generaties heen, een sterke kracht worden om onze kinderen voor altijd te inspireren.

¹ Sjemot 15:2.

SJEMOT 13 BESJALACH

¹⁷Toen Phar'o het volk liet weggaan, leidde G-d hen niet door het land van de Filistijnen, hoewel die korter was, maar G-d zei: „opdat het volk geen berouw krijgt wanneer zij met oorlog geconfronteerd worden en terugkeren naar Egypte”. ¹⁸En G-d liet het volk een omweg maken door de woestijn naar de Rietzee, en gewapend trokken de kinderen van Israël op uit Egypte. ¹⁹En Mosjé nam het gebeente van Joséf met zich

17. Toen Phar'o het volk liet weggaan, leidde G-d hen niet door het land van de Filistijnen – De stam Efrajiem had zich vergist en was reeds 30 jaar vóór de bestemde tijd uit Egypte getrokken, met het gevolg dat driehonderdduizend van hen verslagen werden door de Filistijnen... en hun beenderen lagen in hopen langs de weg... Daarom zei G-d: Wanneer Israël de beenderen van de mannen van de stam Efrajiem zien liggen langs de weg, dan zullen zij terugkeren naar Egypte (*M.R.S.* * 20:11).

Het vers zegt: *welo nacham Elokiem* („En G-d leidde hen niet,” maar dit kan ook vertaald worden met: „En G-d troostte hen niet.”) Dit is te vergelijken met een koning, wiens zonen als krijgsgevangenen werden afgevoerd en sommigen van hen stierven in krijgsgevangenis. Naderhand kwam de koning en redde degenen die waren overgebleven. Terwijl hij zich verheugde over degenen die het overleefd hadden, werd hij nimmer getroost over die welke gestorven waren (*M.R.S.* 20:13).

Die korter was – Het was gemakkelijker langs die weg terug te gaan naar Egypte (*Rasji*).

Wanneer zij met oorlog geconfronteerd worden – Zoals de oorlog die vermeld wordt in Bam. 14: 45: *Toen daalden de Amalekieten en Kena'anieten af*. Indien zij toen een rechte weg hadden genomen, waren zij terug gekeerd. Hoe dan? Indien zij, nu zij via een kromme weg waren gekomen reeds riepen: „Laat ons een hoofd aanstellen en terugkeren naar Egypte, hoeveel te meer [zouden zij zo gesproken hebben] wanneer Hij hen gevoerd had langs een rechte weg. [*Mechilta*] (*Rasji*).

Opdat zij geen berouw krijgen – Zij zullen allerlei gedachten gaan koesteren over dat zij zijn weggetrokken en zij zullen willen terugkeren (*Rasji*).

18. Hij liet hen een omweg maken – Hij liet hen om de rechte weg heentrekken via de kromme weg (*Rasji*).

G-d liet het volk een omweg maken door de woestijn – Dit is te vergelijken met een koning die een zoon had aan wie hij al zijn bezittingen wilde nalaten, maar hij reedeneerde: „Wanneer ik het hem nu geef, terwijl hij nog klein is, zal hij niet weten hoe hij daarvoor moet zorgen. Ik zal daarom wachten totdat mijn zoon de geschriften gelezen en heeft, dan zal hij de waarde van bezittingen begrijpen en dan zal ik het hem geven.” Dit is wat G-d zei: „Ik zal hen eerst de Tora geven, en daarna breng Ik hen naar het Land.” [Daar Israëls bestaan in Erets Israël volledig afhankelijk zou zijn van hun trouw aan Tora, konden zij het Land niet eerder binnengaan voordat zij de Tora hadden gekregen (*B.R.S.* 20:15).]

G-d zei: Wanneer ik Israël nu het Land binnenbreng, zal ieder onmiddellijk zijn stuk grond of zijn wijngaard in bezit nemen en dan zullen zij Tora verwaarlozen. Daarom zal ik hen eerst veertig jaar door de woestijn laten zwerven, zodat zij het manna zullen eten en het water

[Miriam wonder] zullen drinken en dan zal de Tora in hun lichamen worden geabsorbeerd. Rabbi Sjimon Bar Jochai zei: „De Tora werd alleen gegeven om te worden verklaard aan de eters van manna.”

Rietzee – Het is een uitdrukking voor een moeras, waarin riet groeit.

Gewapend – Van wapens voorzien. Omdat Hij hen door de woestijn liet rond trekken, was Hij er de oorzaak van dat zij gewapend moesten optrekken. Want indien Hij hen had rond gevoerd door bewoonde streken, hadden zich niet van alles, wat zij nodig hadden hoeven te voorzien, want dan waren zij als iemand die trekt van plaats naar plaats, en die van plan is daar te kopen wat hij nodig heeft. Maar wie vertrekt naar een woestijn moet zich van al zijn benodigdheden voorzien. En deze zin is alleen geschreven om het gehoor begrijpelijk te doen maken, opdat U zich niet zult afvragen [later] bij de oorlog tegen Amalek en bij de oorlog tegen Sigon en Og en Midjan, waar zij de wapens vandaan haalden, opdat zij hen zouden verslaan met het zwaard. Daarom zegt Hij u [hier reeds] dat zij gewapend optrokken. En zo ook vertaalt Onkelos het. En een andere verklaring [voor het Hebreeuwse woord *chamoetsjiem*, dat hier met ‘gewapend’ vertaald werd]: „Een vijfde” trok er uit, en vier delen [van het volk, die niet waardig waren om verlost te worden (*Ond.*)] waren gestorven in de drie dagen van duisternis (*Rasji* op basis van *Mechilta*).

Gewapend – Dit betekent dat zelfs al leidde G-d hen door de woestijn, dat zij toch bang waren dat de Filistijnen die in de nabijgelegen steden woonden, hen zouden aanvallen. Daarom waren zij gewapend, zoals mensen die ten oorlog uittrekken (*Ramban*).

Gewapend – Met opgeheven hand en gewapend trokken zij uit, als vrije mensen en niet als slaven (*Ibn Ezra*).

Rabbi Jehosjoea verklaart het aldus: vijfvoudig kwamen zij uit Egypte, want het aantal bekeerlingen dat zich bij het volk Israël voegde bij de uittocht uit Egypte, was vijf maal het aantal Israëlieten (*Midrasj Tanchoema*).

19. En Mosjé nam het gebeente van Joséf mee – Hoe wist Mosjé de plaats waar Joséf begraven lag? Serach, de dochter van Asjer was van die generatie overgebleven. Mosjé ging naar haar toe en vroeg: „Weet u waar Joséf begraven ligt?” Zij antwoordde hem: „De Egyptenaren hebben voor hem een ijzeren kist gemaakt, die zij in de Nijl hebben laten zinken, opdat het water van de Nijl gezegend zal zijn.”

Mosjé ging naar de Nijl en stond aan de oever en riep: „Joséf, Joséf! De tijd is gekomen, waarover G-d gezworen heeft: ‘Ik zal je verlossen’ en voor de eed waarmee u de Israëlieten belast heeft, is de tijd aangebroken om te worden vervuld. Wanneer u uzelf toont, dan is het goed, zo niet, dan zij wij ontheven van de eed.” Onmiddellijk kwam de kist van Joséf aan het oppervlak drijven (*Sota* 13a).

* *M.R.S.* – *Midrasj Rabba Sjemot*.

mee; want deze had de Israëlieten een eed doen zweren, zeggende: G-d zal jullie gedenken en jullie zullen mijn gebeente met jullie mee opvoeren van hier. ²⁰Zij trokken op van Soekoth en legerden zich in Etham, aan de rand van de woestijn. ²¹En Hasjem ging overdag voor hen uit in een wolkzuil, om hen de weg te leiden, en 's nachts in een vuurzuil, om hen bij te lichten, zodat zij dag en nacht konden reizen. ²²Hij liet de wolkzuil overdag en de vuurzuil bij nacht niet wijken van vóór het volk.

14. ¹Toen sprak Hasjem tot Mosjé: ²„Spreek tegen de Israëlieten, dat zij terugkeren en zich legeren vóór Pie-Hachieroth, tussen Migdol en de zee, vóór Ba'al Tsefon, daar tegenover, zullen jullie je legeren, aan de zee. ³Dan zal Par'o over de Israëlieten zeggen: „Zij zijn verdwaald in het land, de woestijn heeft hen ingesloten.” ⁴Dan zal Ik het hart van Par'o verharden en hij zal achter hen achtervolgen en Ik zal verheerlijkt worden door Par'o en door heel zijn leger en Egypte zal weten dat Ik Hasjem ben.” En zo deden zij.

Een eed doen zweren – Hij had hen laten zweren, dat zij hun kinderen een eed zouden afnemen. En waarom liet hij zijn zonen niet zweren, dat zij hem onmiddellijk na zijn dood naar het land Kana'an zouden vervoeren, zoals Ja'akov had laten zweren? Joséef zei: Ik was heerser in Egypte en ik had de macht in handen om te doen [naar de wens van mijn vader]; maar mijn zonen, hen zullen de Egyptenaren niet toelaten omdat te doen; daarom liet hij hen zweren voor wanneer zij zouden verlost worden en vandaar zouden wegtrekken, dat zij hem zouden meenemen (Mechilta) (*Rasji*).

Met jullie – Daar Joséfs broers dood zouden zijn tegen de tijd van de Uittocht, moet 'met jullie' worden verklaard als 'met jullie botten.' Samen met Joséfs botten, namen de Israëlieten ook de botten van zijn broers mee (*Rasji*).

20. Zij trokken op van Soekoth – Op de tweede dag, want op de eerste dag kwamen zij immers van Ra'meses naar Soekoth [Sjem. 12: 37] (*Rasji*).

21. Om hen te leiden – Om hen te *doen* voeren, door middel van een afgezant, namelijk de wolkzuil. Hasjem liet de wolkzuil voor hen uitgaan. De wolkzuil was de directe leider, G-d zelf de indirecte leider. De wolkzuil diende niet tot verlichting, maar om hen de weg te tonen [„om hen bij te lichten” slaat dus alleen op de vuurzuil (*Ond.*)] (*Rasji*).

Een engel ging in een wolkzuil overdag en in een vuurzuil 's nachts voor hen uit (*Rasbam*).

22. Hij liet niet wijken – De Heilige, geloofd zij Hij, *liet de wolkzuil bij dag en de vuurzuil bij nacht niet wijken*. Het geeft ons te kennen dat de wolkzuil [nog enige tijd] door ging, [terwijl de vuurzuil al op was], en dat de vuurzuil [nog enige tijd aanhield bij de wolkzuil [als die op was], want voordat de een was ondergegaan, kwam de ander al op [Mechilta; Sjabbat 23b] (*Rasji*).

14. 2. Terugkeren – Achterwaarts, in de richting van Egypte naderden zij de gehele derde dag, om Phar'o op een dwaalspoor te brengen, zodat hij zeggen zou: „Zij zijn verdwaald onderweg”, zoals er inderdaad gezegd is: *dan zal Phar'o zeggen van de Israëlieten enz.* (*Rasji*).

En zich legeren vóór Pie-Hachieroth – Dit is Piethom [Mechilta], en nu werd het genoemd: Pie-Hachieroth, naar aanleiding daarvan, dat zij daar vrije mensen werden [*chieroth* komt dan van *cheroeth*, vrijheid]. Het zijn twee hoge en steile rotsen, en het dal dat daar tussen is, wordt genoemd: *de mond* van de rotsen [met *Pie-Hachieroth*, dat eigenlijk de opening der vrijheid betekent, wordt het

dal bedoeld, dat tussen de beide rotsen ligt (*Ond.*)] (*Rasji*). [En ik beweer dat Pie-Hachieroth de monding van de rivier El-Arisj is (*Zwi*)].

De *Baäl Hatoeriem* verklaart (op Bamidbar 33:5): Zij legerden zich overeenkomstig het woord van Hasjem als vrije mensen. [Hij beschouwd het woord *Hachiroet* verwant aan het woord *Hacheroet* – vrijheid en het woord *pie* verwant met *pee* – mond.

Vóór Ba'al Tsefon: Hij [de afgod Ba'al Tsefon (*Ond.*)] was overgebleven van alle afgoden van Egypte, ten einde hen op een dwaalspoor te brengen, zodat zij zeggen zouden, dat de door hun gevreesde afgod moeilijk [te overwinnen] was; en met het oog daarop zegt Ijov duidelijk: „*Hij brengt de naties op een dwaalspoor en vernietigt hen*” [Ijov 12: 23] [Mechilta].

3. Dan zal Par'o zeggen – Als hij hoort dat zij terugkeren (*Rasji*).

Zij zijn verdwaald in het land – Zij zijn gevangen in de woestijn, want zij weten niet eruit te komen of waarheen zij zullen gaan (*Rasji*).

4. Dan zal Ik het hart van Par'o verharden – Omdat Par'o bang voor hen was geworden wegens de plaag van de eerstgeborenen, terwijl hij hen gevraagd had: „En zegen ook mij” (12:32), was hij helemaal niet van plan om achter de Israëlieten aan te gaan, zelfs niet als zij zouden vluchten. Daarom was het nodig om te vertellen dat Hasjem zijn hart verhardde, om hen te achtervolgen. En verderop (vs. 17) staat opnieuw: „Ik verhard het hart van Egypte en zij zullen achter hen aan komen.” Nadat de Egyptenaren gezien hadden dat de zee voor de Israëlieten gesplitst werd en dat zij in het midden van de zee over droog land liepen, hetgeen het meest uitgesproken wonder van alle wonderen was, hoe konden zij bereid zijn om hen te achtervolgen? Dat zou inderdaad de waanzin ten top zijn. Maar Hij was het die hen tot deze dwaasheid bracht en hun harten verhardde zodat zij de Israëlieten in de zee achterna gingen (*Ramban*).

Ik zal verheerlijkt worden door Par'o – Wanneer Hasejm Zich wreekt op de booswichten, dan wordt Zijn Naam groot en verheerlijkt.

Door Par'o en door heel zijn leger – Hij begon met het misdrijf en bij hem begint dus de straf (*Rasji*).

En zo deden zij – Om te vermelden hoe lofwaardig zij waren, dat zij luisterden naar Mosjé en niet zeiden: „Hoe zullen wij naderen tot onze achtervolgers? Laten wij vluchten!” Maar zij zeiden: „Wij moeten niets anders doen dan de woorden van Amrams zoon opvolgen” (*Rasji*).

Wat is Toe BeSjewat

Toe BeSjewat, de 15de dag van de Hebreeuwse maand Sjewat, wordt voor de eerste keer genoemd in de eerste misjna van het Babylonische Talmoed traktaat Rosj Hasjana, als het Nieuw Jaar van de bomen. Dit heeft halachische implicaties voor de berekening van de drie jaar van *orla*, gedurende welke periode alle vruchten van de boom verboden zijn, en voorts voor de vruchten van het Sjabbat-jaar en voor de berekening van de tienden. Vruchten die een bepaalde staat van ontwikkeling hebben bereikt vóór Toe BeSjewat worden niet samen vertiend met vruchten die in een later stadium rijp worden. Deze datum bepaalt ook welk soort tiende van toepassing is: *Ma'aser sjenie* – het tweede tiende – is van toepassing voor vruchten in het tweede jaar van de zevenjarige agrarische cyclus, terwijl *ma'aser ani* – het tiende voor de armen – voor vruchten uit het derde jaar geldt. (Of Toe BeSjewat het begin aanduidt van het *sjemita*-jaar voor vruchten is het onderwerp van een levendig debat tussen de halachische autoriteiten, en wordt geciteerd door de *Rasjasj* [Rabbi Sj'lomo Straschun] en is te vinden aan het eind van de gemara.) Deze datum werd gekozen omdat dan de bomen beginnen te ontwaken uit hun winterslaap, zoals te zien is aan de bloesems van de amandelboom (een van de eerste bomen die begint te bloeien).

Volgens Kabbalistische begrippen heeft deze dag betekenis als de tijd van het jaar, wanneer de winter begint voorbij te gaan. Licht wordt beschouwd als iets goeds, als een verlossing, terwijl duister beschouwd wordt als iets slechts, ongeluk. In de winter duurt het licht van de dagen kort en de duister van de nacht is lang. Dat begint een keer te nemen op Toe BeSjewat, dat beschouwd wordt als het eerste teken van een wedergeboorte vanuit de duisternis.

De Kabbalistische geleerden maakten een soort „Sederavond” op Toe BeSjewat en dan dronken zij vier bekertjes wijn. De eerste bevatte witte wijn, een symbool van de levenloze winterslaap. De tweede beker bevatte een mengsel van witte en rode wijn, meer wit dan rood, de hernieuwde schepping, voortkomend uit de winterslaap symboliserend. De derde beker bevatte meer rode dan witte wijn en de vierde was compleet rood. De witte wijn symboliseert het bleke licht van de maan die gedurende de lange winternachten te zien is, terwijl de rode wijn het sterke zonlicht symboliseert.

Wanneer wij naar het typische weerpatroon in Israël kijken, dan ontdekken wij dat daar hoofdzakelijk twee seizoenen zijn, de winter, of het regenseizoen, dat kort na Rosj Hasjana begint, en het droge zomerseizoen. Daardoor zijn de bewoners van Israël voor hun watervoorziening afhankelijk van de winterregens. Toe BeSjewat is de datum dat het merendeel van de winterse regens gevallen is. Een boom beschermt zich tegen de koude winter door in een soort winterslaap te gaan. De winterregens hebben geen positieve invloed op de ontwikkeling van de toekomstige vruchten van de boom, net zo min als de dorre bladen daarvan profiteren, maar afvallen. Echter met de komst van Toe BeSjewat begint het weer te veranderen. Het weer begint te wisselen: de ene dag koud en regenachtig, de volgende dag mooi en zonnig. De lente nadert. De dagen worden afwisselend warmer en de bomen beginnen hun voedingssappen te circuleren en te transporteren naar hun bladeren, die beginnen te fotosynthetiseren. De Israëlische amandelboom is de eerste die begint te bloesemen, kort na Toe BeSjewat, gevolgd door perzikken en abrikozen.

Chanata is de beginfase van de vrucht-ontwikkeling, hetgeen kort nadat de bloesems van de boom zijn uitgekomen, begint. De *Tanaïem* verklaren dat wanneer de *chanata* na Toe BeSjewat optreedt, het grootste deel van het voeding van de vrucht afkomstig is van de regens van de winter van *dit* jaar, terwijl de vruchten die vóór *Toe BeShewat* gebloeid hebben (hetgeen heel zelden gebeurt), die werden gevoed van de regens van het *voorgaande* jaar.

Bijna alle volken op de wereld vieren het begin van hun nieuwe jaar en wensen elkaar dan een „Gelukkig Nieuwjaar”. Joden kunnen dat viermaal per jaar zeggen! Vanaf de 1ste Nissan telt men de regeringsjaren van een Joodse Koning en het is het begin van de jaarlijkse feestcyclus. De 1ste Eloel is de datum voor het vertienden van de veestapel. De 1ste Tisjrei is de datum waarop de hele mensheid geoordeeld wordt, waarop de telling voor de *sjemita*- en *Joweel*-cyclus begint en voor het vertienden van groenten en graan. 15 Sjewat is het Nieuw Jaar van de bomen voor het vertienden van de boomvruchten.

Het is de gewoonte om op deze dag van al de zeven soorten te eten, waarvoor het Land Israël bekend werd: Tarwe, gerst, druiven, vijgen, granaatappelen, olijven en dadels. In Israël planten schoolkinderen op die dag jonge boompjes.

MISJNA VAN DE WEEK

Berachot

Hoofdstuk 5, Misjna 3

Iemand die zegt, „Uw erbarmen strekt zich [zelfs] uit tot een vogelnest”¹, of: „Uw naam zal bij goede [tjdingen] genoemd worden”², [of]: „Wij danken, wij danken”³, die leggen wij het zwijgen op⁴. Wie als chazan voordawwent en zich vergist⁵, die wordt door een ander vervangen, en die mag die keer niet weigeren⁶. En vanwaar begint hij? Vanaf het begin van de beracha, waarin de ander zich vergiste.

1. Uw erbarmen strekt zich [zelfs] uit tot een vogelnest: Iemand die dit tijdens de *tefilla* zegt, bedoelt daarmee te zeggen: „Zoals Uw erbarmen zich uitstreckte tot het vogelnest, toen U verordende ‘Neem niet de moeder met de jongen’ [Dewariem 22:6: Wanneer men kuikens of eieren uit een nest wil nemen, moet men eerst de moeder weggagen], toon zo ook Uw erbarmen voor ons. (RAV) [De onderliggende veronderstelling is dat de verordening gemaakt is uit erbarmen voor de moederlijke gevoelens van de moedervogel, opdat die niet zal hoeven te zien dat haar jongen of eieren worden weggenomen. De Gemara geeft twee redenen waarom iemand die dat zegt tot zwijgen gebracht moet worden:

1) Door de nadruk te leggen op het erbarmen met de vogels, suggereert men dat G-d discrimineert tegen andere dieren, waar niet zulke barmhartige voorschriften voor bestaan.

2) Men suggereert daarmee dat G-ds wetten zijn ingegeven door standaarden van barmhartigheid, terwijl in werkelijkheid wij in het geheel niet weten waarop zij gebaseerd zijn.]

2. Uw naam zal bij goede [tjdingen] genoemd worden: Dit betekent: Voor het goede [in onze ogen] danken wij U, maar voor het slechte [in onze ogen], danken wij U niet. Echter, wij zijn verplicht een beracha te zeggen voor het slechte, zowel als voor het goede en op dezelfde manier (RAV).

3. Wij danken, wij danken: Want dan lijkt het erop alsof men twee goden accepteert [alsof men ieder van die twee afgoden apart dankt]. En in de Talmoed *Jeroesjalmi* wordt verklaard: „Dat wat daar staat [dat wij hem het zwijgen opleggen], geldt als hij voordavvent in het openbaar, maar privé is het goed. (RAV) [De chazan, die in het openbaar davvent, kan door het publiek dat hem hoort, makkelijk verkeerd begrepen worden, maar iemand die privé davvent en goede bedoelingen heeft, daarvoor zijn wij niet bang.]

4. Wij leggen hem het zwijgen op: Want hij maakt van de decreten van *Hakadosj Baroech Hoe* uitingen van medelijden, maar de Tora-geboden zijn decreten van een Koning aan zijn dienaren [en wij weten niet waarvoor bepaalde geboden gegeven zijn. Zie ook noot 1.] (RAV).

5. In vroeger tijden had men niet allemaal een *siddoer* en ook de *chazan* davvende uit zijn hoofd.

6. En die mag die keer niet weigeren: Zoals gebruikelijk is, dat wie gevraagd wordt voor te davvenen voor de Heilige Ark, de eerste keer uit beleefdheid weigert. Maar deze man, die de chazan moet vervangen, mag niet weigeren, wanneer zij tegen hem zeggen „ga naar voren”, want het is onbehoorlijk wanneer de *tefilla* te lang wordt onderbroken (RAV).

Wanneer wordt een beracha als een *beracha lewatela* (nutteloze beracha) beschouwd?

Berachot Daf 33a (Uit Meorot HaDaf HaYomi, Vol. 305 van Kollel Chassidei Sochatov, Bnei Brak)

Wanneer Reoeween een beracha zegt voor een appel die hij van plan is te eten, maar de appel valt nog voordat hij de eerste hap genomen heeft in het zand, zodat hij nu oneetbaar geworden is, was dat dan een *beracha lewatela*?

Wat maakt het uit of wij de beracha een *beracha lewatela* noemen? Wanneer Reoeween en Sjim'on allebei een appel willen eten, en Reoeween zegt daarvoor een beracha, dan mag Sjim'on normaliter daar *Amein* op antwoorden en zijn appel opeten, zonder zelf de beracha te zeggen. Maar als Reoeweens beracha nutteloos was, mag Sjim'on daar niet op vertrouwen en mag hij zijn appel niet eten, zonder daar zelf een beracha voor te zeggen.

Beschouwen wij het bovengenoemde geval een *beracha lewatela*? Toen de beracha gezegd werd, was hij legitiem. Pas daarna liet Reoeween zijn appel vallen waardoor de beracha zijn kracht verloor. Misschien dat daarom een beracha die terecht gezegd werd, niet retroactief een *beracha lewatela* wordt. In dat geval mag Sjim'on vertrouwen op de beracha van Reoeween en zijn appel eten. Dit probleem is het onderwerp van discussie van latere *poskiem*.

De *Mageen Awraham* (209:5 en 213:7) beslist dat Sjim'on zich mag verlaten op de beracha van Reoeween. Daar Reoeween de beracha terecht gezegd heeft en de appel alleen maar per ongeluk liet vallen, is de beracha nog steeds geldig voor Sjim'on. Zo beslist ook de *Misjna Beroera* (213:15).

De *Chazon Iesj* past onze discussie over een retroactieve nietigheid van een beracha toe op een *kiddoesjien* die geen effect had. Als een man aan een vrouw een ring geeft voor *kiddoesjien* en wanneer de juiste berachot gezegd worden onder de *choepa*, en door bepaalde omstandigheden wordt de *Kiddoesjien* retroactief geannuleerd, worden de berachot nu retroactief *berachot lewatela*? De *Chazon Iesj* beslist (E.H. 63:23) dat zij niet *berachot lewatela* worden, gebaseerd op de volgende veronderstelling: „Eigenlijk zou een mens de hele dag Hasjem moeten loven, maar... onze Geleerden hebben daar grenzen aan gesteld en bepaald wanneer men een beracha mag zeggen, gebaseerd op die omstandigheden, waarin een mens zich meer Hasjems goedheid realiseert. Wanneer zich zo'n situatie voordoet, mag men een beracha zeggen en de beracha wordt dan niet ongeldig als de omstandigheden later veranderen.”